

УДК 338.49

*Кінаш І.П.,
к.е.н., доцент кафедри менеджменту
та адміністрування,
Івано-Франківський національний технічний
університет нафти і газу*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Постановка проблеми. Пріоритетним напрямом державної інформаційної політики багатьох країн, в тому числі і України, став курс на побудову інформаційного суспільства, яке не може успішно розвиватися без формування інформаційної інфраструктури. Інформаційна інфраструктура є однією із найбільш суттєвих секторів економіки, що динамічно розвивається та формує передумови до переходу країни до сталого розвитку. Як відомо, ефективна інформаційна інфраструктура дає змогу різко розвивати економіку інформації, скорочувати час на висунення та обговорення нових ідей, проектів, людей, а також сприяє підвищенню рівня комплексного розвитку регіонів держави, ефективності всього суспільного виробництва. А цим самим, здатна допомогти державі у вирішенні багатьох політичних, економічних та соціальних завдань. В основі створення, обробки та поширення інформації лежать системи, які становлять основні соціальні інфраструктури суспільства. Інформаційна індустрія трактується як головний стратегічний чинник конкуренції та провідний сектор національної економіки [1].

Український шлях до побудови успішної інформаційної інфраструктури визначається її сьогоdnішніми політичними, соціально-економічними, соціально-культурними особливостями. До цих особливостей слід віднести: нестабільність політичного і економічного курсу держави, що не дозволяє їй швидко і ефективно вирішувати економічні проблеми забезпечення переходу до суспільства сталого розвитку. Серед економічних умов слід виділити: недостатній рівень розвитку інформаційної інфраструктури, продуктів і послуг; відсутність у держави засобів для їх модернізації і розширення; високий рівень монополізації засобів масової інформації; випереджальне створення різних систем зв'язку – каналів передачі інформації, засобів зв'язку тощо.

У контексті формування інформаційної інфраструктури держави важливого значення набуває вивчення зарубіжного досвіду формування та функціонування інформаційної інфраструктури, особливо розвинутих країн. Дослідження умов та підходів до створення інформаційної інфраструктури розвинутих країн дозволить проаналізувати основні інструменти, які використовувались при цьому та виявити можливість й доцільність їх використання в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням зарубіжного досвіду формування інформаційної інфраструктури займалися такі вчені: Т. В. Писаренко, Т. К. Кваша, О. П. Кочеткова, Г. П. Задорожня, О. Ф. Паладченко [2], Н. В. Березняк, Г. В. Новіцька [3], О. В. Коваленко [4], Л. В. Губерський, Є. А. Макаренко, Є. С. Камінський [5], С. Л. Луценко [6]. Разом з тим, недосконалість науково обґрунтованих рекомендацій щодо формування ефективної інформаційної інфраструктури України обумовила необхідність вивчення зарубіжного досвіду та окреслення його можливостей використання в Україні.

Постановка завдання. Метою дослідження є вивчення зарубіжного досвіду формування інформаційної інфраструктури та виявлення можливостей використання його в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інформаційна інфраструктура це – комплекс установ, організацій, програмно-технічних засобів, які забезпечують взаємодію інформаційних потоків, функціонування та розвиток засобів інформації для задоволення потреб споживачів. Успішний її розвиток залежатиме від можливості держави перейти до інформаційного суспільства. Дана умова розглядається як можливість виходу країни із економічної кризи, як інструмент подолання труднощів соціального життя та інструмент укріплення держави.

Інформаційна інфраструктура є основою побудови інформаційного суспільства, з появою якого пов'язують своє майбутнє більшість розвинутих держав. Починаючи з 1994 року, більшість країн світу пріоритетним напрямом розвитку обрали курс на побудову інформаційного суспільства. Активізація цього процесу відбулася у зв'язку із проведенням спеціального Конгресу фахівців Міжнародного союзу електров'язку, на якому з промовою виступив віце-президент США А. Гора. Його виступ торкнувся плану розвитку Глобальної інформаційної інфраструктури та обґрунтуванню основних фундаментальних принципів її побудови. Основними з них є: сприяння розвитку конкуренції, заохочення приватних інвестицій, створення структур для підтримки темпів технологічного та ринкового розвитку, забезпечення відкритого доступу до мережі усіх провайдерів, створення

універсальної служби та універсального обслуговування. Уряд США визнав, що ефективність цих процесів залежить від розподілу функцій між державою та приватним сектором та їх взаємодією. Обов'язком держави будо прийняття відповідних законів та адміністративне регулювання, а обов'язком приватного сектору – визначати, які технології розвивати, відповідати на запити ринку, встановлювати стандарти, розвивати нові послуги та продукти [7].

З метою заохочення приватних інвестицій держава усувала бар'єри на шляху приватних інвестицій, дотримувалась політики, яка сприяла інвестиційним ініціативам на телекомунікаційному та інформаційному ринках, розвивала взаємодію з міжнародними фінансовими інститутами (Всесвітнім банком та регіональними банками) для залучення приватного та державного капіталу. Великі зусилля держава спрямовувала на розвиток конкуренції. Зокрема, збільшувала конкуренцію на місцевому, національному та міжнародному рівнях, оцінювала заходи, які здійснювалися для лібералізації ринку і конкуренції в інших країнах, заохочувала нових гравців на ринку шляхом боротьби з антиконкурентною поведінкою фірм, які домінували на ринках. Серед пріоритетних напрямів розвитку інформаційної інфраструктури було визначено забезпечення доступу до мереж, і цим самим істотно збільшувала кількість інформаційних послуг, доступним споживачам.

Не тільки США, але і інші розвинені країни розробили стратегічні інформаційно-комунікаційні пріоритети реформування системи державного управління. Так, у 1994 р. Комісією ЄС було прийнято план дій – «Європейський шлях в інформаційне суспільство». У 1995 р. Фінляндія розробила власну аналогічну програму – «Фінський шлях в інформаційне суспільство». У 1996 р. у ФРН побачила світ така ж програма – «Шлях Німеччини в інформаційне суспільство». Протягом 1990-х років такого роду програми були прийняті більшістю найбільш розвинених держав, що входять в Організацію економічного співробітництва та розвитку, а також цілим рядом країн, що розвиваються. Сьогодні в цих країнах діє вже третє покоління подібних програм. Так, у 1999 р. у США приймається «Стратегічний план Національної адміністрації з телекомунікацій та інформації США». Відповідно до нього, Концепція національної інформаційної інфраструктури стала ключовим елементом рішення головного управлінського завдання, яке США поставили перед собою на XXI століття, а саме – виключення взаємно руйнівної конкуренції через формування інформаційного механізму прийняття взаємоузгоджених ділових рішень. У цій концепції передбачається розвиток системи інформаційно-комунікаційних технологій, орієнтованої на вирішення конкретних державних завдань [7].

Розглянемо канадський досвід побудови інформаційної інфраструктури. У 1994 р. прозвучала доповідь «Побудова більш інноваційної економіки», в якій обговорювалися способи, за допомогою яких держава зможе досягнути економічних і соціальних цілей. Було запропоновано перехід до інформаційного суспільства за допомогою Канадської інформаційної магістралі. Для досягнення цієї мети потрібно скоординувати дії держави, приватного сектора та громадських організацій. Слід було реалізувати наступні завдання: побудувати Канадську інформаційну магістраль шляхом створення умов для конкуренції, яка б відповідала суспільним інтересам, сприяла б інвестиціям, розвитку нових послуг; створенню нових робочих місць, реалізації економічних та соціальних переваг для всіх громадян держави. Це дало б змогу робити державу більш доступною та відповідальною. Як результат цього, у Канаді було створено одну із найсучасніших телекомунікаційних і мовних систем. Велика заслуга цьому в позиції уряду. Його завдання полягало у створенні конкурентного середовища, в якому б канадські фірми могли збільшувати національне багатство. Федеральний уряд мав забезпечити таку політику, яка б дозволяла розвивати інформаційну інфраструктуру. Запропонована національна стратегія давала змогу забезпечити доступ до основних інформаційних послуг жителям держави [8].

Особливу увагу канадський уряд приділяв культурі та цифровізації культурної спадщини. Тут мається на увазі підтримка власних засобів масової інформації. Саме це дало можливість зберегти культурну самобутність та перетворитись у великого експортера кіно- і відеопродукції, відстояти свої позиції на американському ринку. Стратегія доступу до послуг базувала на наступних принципах: універсальний, доступний та однаковий доступ; орієнтація на споживача і різноманітність інформації; компетентність та участь громадян; відкриті й інтерактивні мережі. Дана стратегія передбачала заходи із лідирування у впровадженні і використанні електронної інформації і комунікаційних систем. Роль держави полягала у забезпеченні балансу між конкуренцією і регулюванням, між свободою слова та захистом моральності. Оскільки ринкові сили такого балансу не можуть забезпечити, то саме на державу покладені функції встановлювати та переглядати існуючий баланс, розробляти стандарти, стимулювати конкуренцію, прискорювати створення нових технологій та захищати споживачів. Велика увага надавалась освіті, телемедицині та універсальному доступу до мережевих послуг та інформації. Роль держави також розглядалася у контексті приватного сектору. Саме від нього залежали обсяги інвестицій та можливий фінансовий ризик. Для США та Канади первинним було створити належну інфраструктуру для того, щоб розвивати послуги.

Аналіз зарубіжної практики регулювання відносин в інформаційній діяльності суспільства дає змогу виділити наступні напрямки її формування: заохочення конкуренції, боротьба з монополізмом (передусім державний контроль за концентрацією засобів масової інформації; дотримання свободи

слова); забезпечення права та технічних можливостей для доступу до інформації інформаційних ресурсів всього населення; захист інтересів національних меншин; захист національної культурної спадщини, мови; забезпечення інформаційної безпеки; охорона інтелектуальної власності, боротьба із піратством; впровадження електронного уряду; правове регулювання мережі Інтернет.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, враховуючи досвід зарубіжних країн, формування інформаційної інфраструктури України повинно базуватися на засадах: пріоритетності національно-технічного та інноваційного розвитку держави; формування необхідних для цього законодавчих і сприятливих економічних умов; загальнодоступних інформаційних ресурсах та забезпечення повсюдного доступу до телекомунікаційних послуг та інформаційно-комунікативних технологій. Україна – держава, яка має науковий потенціал у сфері інформатики, володіє високою культурною спадщиною і сучасною самобутньою багатонаціональною культурою, відкриває великі можливості наповнювати українським змістом інформаційні продукти і послуги. Вищезазначене дозволяє розраховувати на успішне формування інформаційної інфраструктури держави, де будуть надаватись населенню якісні інформаційні та комунікаційні послуги.

Бібліографічний список

1. Чернов А. А. Становление глобального информационного общества: проблемы и перспективы / А. А. Чернов. – М. : Изд.-торг. корпорация «Дашков и К^О», 2003. – 232 с.
2. Інформаційно-комунікаційні технології як пріоритетний напрям розвитку сучасної економіки: аналітичний огляд / [Писаренко Т. В., Кваша Т. К., Кочеткова О. П. та ін.]. – К. : УкрІНТЕІ, 2011. – 121 с.
3. Березняк Н. В. Досвід побудови і функціонування інформаційної інфраструктури інноваційної діяльності в окремих країнах світу та Україні: аналітичний огляд / Березняк Н. В., Кваша Т. К., Новіцька Г. В. – К. : УкрІНТЕІ, 2011. – 110 с.
4. Задорожня Г. П. Інформаційно-комунікаційних технології у світі та Україні: реферативний огляд / Г. П. Задорожня. – К. : УкрІНТЕІ, 2010. – 44 с.
5. Інформаційна політика України: європейський контекст : [монографія] / [Губерський Л. В., Макаренко Є. А., Камінський Є. С. та ін.]. – К., 2007. – 345 с.
6. Луценко С. Л. Моделі побудови інформаційного суспільства: порівняльний аналіз / С. Л. Луценко // Ефективність державного управління : [зб. наук. пр.]. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2010. – Вип. 25. – С. 313-321.
7. Brown R. The Global Information Infrastructure: Agenda for Cooperation / R. Brown, L. Irving, S. Katzen // National Technical Information Agency. Mode of access: <http://www.ntia.doc.gov/reports/giiagend.html>
8. Connection Community Content: The Challenge of the Information Highway. Final Report of the Information Highway Advisory Council. Mode of access <http://www.abebooks.co.uk/9780662237945/Connection-Community-Content-Challenge-Information-0662237943/plp>

Анотація

Стаття спрямована на дослідження зарубіжного досвіду формування та функціонування інформаційної інфраструктури у США та Канаді. Виявлено можливість та доцільність використання його в Україні.

Ключові слова: інформаційна інфраструктура, інформаційні, комунікаційні послуги, роль держави.

Аннотация

Статья направлена на исследование зарубежного опыта формирования и функционирования информационной инфраструктуры государства. Определяет возможность и целесообразность использования его в Украине.

Ключевые слова: информационная инфраструктура, информационные, коммуникационные услуги, роль государства.

Abstract

The foreign experience in building-up the information infrastructure and the functions of the latter are studied within the practices of the USA and Canada. The opportunities which may make the foreign experience applicable in Ukraine are explored and stated.

Key words: information infrastructure, information and communication services, the role of the state.